

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060208

DOM
2022-09-02
Stockholm

Mål nr
P 7406-21

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2021-06-03 i mål nr P 1743-21,
se bilaga A

PARTER

Klagande

1. Bostadsrättsföreningen Mellersta Fyrisstrand
2. Bostadsrättsföreningen Östra Fyrisstrand
3. Fyrisstrands Samfällighetsförening
4. Föreningen Seminarieparkens Vänner
5. Föreningen Vårda Uppsala
6. HSB Bostadsrättsförening 98 Fyrisvallen i Uppsala
7. Stefan-Rälsen Samfällighetsförening

Dok.Id 1825396

Postadress Box 2290 103 17 Stockholm	Besöksadress Birger Jarls Torg 16	Telefon 08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se	Telefax	Expeditionstid måndag – fredag 09:00–16:30

8. E.J.

9. T.J.

10. E.M.

11. E.K.

12. A.K.W.

13. H.W.

14. J.W.

15. O.W.

16. L.L.

17. S.R.

18. T.R.

Motparter

1. Uppsala kommun

2. Bonava Projektutveckling i Uppsala AB

SAKEN

Detaljplan för kvarteret Seminariet i Uppsala kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avvisar överklagandet från Föreningen Seminarieparkens Vänner.
 2. Mark- och miljööverdomstolen avslår övriga överklaganden.
-

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bostadsrättsföreningen Mellersta Fyrisstrand, Bostadsrättsföreningen Östra Fyrisstrand, Fyrisstrands samfällighetsförening, Föreningen Seminarieparkens Vänner, Föreningen Vårda Uppsala, HSB Bostadsrättsförening 98 Fyrisvallen i Uppsala, Stefan-Rälsen Samfällighetsförening, E.J., T.J., E.M., E.K., A.K.W., H.W., J.W., O.W., L.L., S.R. och T.R. (klagandena) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva kommunens antagandebeslut. **Föreningen Vårda Uppsala** har även yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska remittera målet till Riksantikvarieämbetet.

Uppsala kommun och Bonava Projektutveckling i Uppsala AB (Bonava) har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom. Bonava har vidare yrkat att Föreningen Seminarieparkens Vänner överklagande ska avvisas.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Klagandena har i allt väsentligt anfört detsamma som i mark- och miljödomstolen, vilket kan sammanfattas i huvudsak enligt följande. Detaljplanen innebär en påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljövärden och en miljökonsekvensbeskrivning borde ha gjorts. Skogsdungen med 100 träd som ska tas bort besitter stora naturvärden och är hem för en mängd fåglar och insekter. Detaljplanen medför även en privatisering av området. Det finns ett stort behov av parkmark i området och det är vidare angeläget att bevara fotbollsplanen i dess nuvarande storlek. Detaljplanen kommer att innebära ökad trafik i området med buller, dålig luft och parkeringsproblem som följd.

Bostadsrättsföreningen Östra Fyrisstrand, Bostadsrättsföreningen Mellersta Fyrisstrand, Fyrisstrands samfällighetsförening, E.K., A.K.W., H.W., J.W. och O.W. har tillagt följande. I mars 2020 stod det klart att världen drabbats av en pandemi och enligt Folkhälsomyndighetens rekommendationer skulle riskgrupper undvika alla kontakter

med andra personer. Flera offentliga institutioner kom även att stängas, inte bara för riskgrupper. Flera äldre personer saknar datorvana. Pandemin innebar att det inte gick att studera den utställda detaljplanen på offentlig plats och många förmådde heller inte att ta del av den digitalt. I det läget valde kommunen att gå fram med ett detaljplaneförslag som varit under diskussion i decennier. Det framstår som odemokratiskt och kan inte vara förenligt med plan- och bygglagens väldefinierade planprocess. Vidare utvisar en inventering att såväl rödlistade som utrotningshotade arter har dokumenterats i kvarteret.

Föreningen Seminarieparkens Vänner har i frågan om klagorätt anfört följande. Föreningen har lämnat samrådsyttrande samt har överklagat antagandebeslutet till mark- och miljödomstolen. Föreningen har vidare bedrivit verksamhet sedan 2011 och har över 2 100 följare, dvs. har minst 100 medlemmar eller har på annat sätt visat att verksamheten har allmänhetens stöd. Enligt stadgarna verkar föreningen för att bevara och utveckla kvarteret Seminariet till en offentlig stadsdelspark i ett viktigt kulturarv.

Kommunen har anfört i huvudsak följande. En miljökonsekvensbeskrivning ska tas fram när det finns risk för betydande miljöpåverkan. För att avgöra den frågan ska kommunen i ett inledande skede göra en miljöbedömning. Kommunen har i september 2018 tagit fram en miljöbedömning, en behovsbedömning, och slutsatsen av bedömningen var att det inte finns risk för betydande miljöpåverkan. Uppfattningen delades inte av länsstyrelsen som framförde att det finns risk för påtaglig skada på kulturmiljövärden inom riksintresset. Eftersom risken för betydande miljöpåverkan främst avser kulturmiljövärden har kommunen inriktat sig på att ta fram sikt- och volymstudier och utifrån dem anpassa planförslaget så att det inte medför skada på riksintresset. I granskningsyttrande har länsstyrelsen inte längre framhållit risken för någon betydande miljöpåverkan.

Kommunen är väl medveten om att anläggningen inom planområdet har mycket höga kulturmiljövärden som är av riksintresse. Detaljplanen innebär att den befintliga bebyggelsen skyddas och bevaras genom planbestämmelser samt att trädgården och idrottsplanen övergår till kommunen som en allmän park respektive kvartersmark för

idrott. De väsentliga delarna av seminarieanläggningen kommer att skyddas och bevaras genom detaljplanen. Det kan finnas anledning att påpeka att anläggningen inte är helt oförändrad sedan den anlades för 100 år sedan. Seminariebyggnaden har byggts till och trädgården har med tiden förändrats på ett sätt som gör att dess kulturhistoriska värden inte längre är så tydliga. Detaljplanen innebär att läplanteringen bestående av granar ersätts av bebyggelse samt att fotbollsplanen minskas, men i övrigt kommer anläggningen att bevaras i sin helhet. Det kulturhistoriska värdet kommer till viss del att förstärkas genom att kommunen tar över ansvaret för trädgården och i hög grad återställer den ursprungliga utformningen.

Kommunen bestrider att några höga naturvärden skulle gå förlorade vid genomförandet av planen. Ifrågavarande skydd har tillgodosetts i tillräcklig utsträckning i planen. Avseende frågan om brist på parker i stadsdelen samt minskning av fotbollsplanen kommer aktuell mark att planläggas som allmän plats, park. En mindre del av marken där fotbollsplanen är belägen kommer att planläggas som kvartersmark för skola samt idrottsanläggning och övergå i kommunens ägo. Marken är idag i privat ägo och genom planen säkerställs allmänhetens tillgång till den.

Även om ett 100-tal träd ska avverkas kommer en viss återplantering att ske inom planområdet. I fråga om trafikpåverkan kommer en del av parkeringen för de nya bostäderna att anordnas vid Seminariegatan, men eftersom det är ett centralt läge bedöms bilanvändningen vara låg med få rörelser per dag. Det finns redan körväg till Vaktmästarbostaden och Rektorsvillan. Övrig trafik kan styras bort genom trafikföreskrifter.

Bonava har anfört i huvudsak följande. Bolaget äger fastigheten A som är belägen inom planområdet. Detaljplanens genomförande innebär att det tillskapas byggrätter för ca 110 lägenheter med lokaler på bolagets fastighet. Såväl detta som planläggningen av delar av fastigheten som allmän plats representerar ett betydande värde för bolaget. Detaljplanen innebär inte en påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljövården.

Avseende klagorätt för Föreningen Seminarieparkens Vänner framgår det av föreningens stadgar att föreningen har till syfte att arbeta för att bevara och utveckla kvarteret Seminariet till en offentlig stadsdelspark. Föreningen uppfyller därför inte kraven i 16 kap. 13 § miljöbalken.

REMISSYTTRANDE I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Mark- och miljööverdomstolen har inhämtat ett yttrande från **Riksantikvarieämbetet** som sammanfattningsvis har anfört följande.

Riksantikvarieämbetet bedömer att planförslaget inte innebär påtaglig skada på riksintresset. Den tillkommande bebyggelsen som planen möjliggör kommer att innebära ett intrång i den helhetsmiljö som seminariet utgör men inga av de mest centrala värdena i miljön, som utgör grunden för riksintresset, försvinner. Möjligheten att förstå Seminariets ursprungliga funktion och utformning kommer att minska endast i begränsad omfattning.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

E.M.s överklagande

Mark- och miljödomstolen avvisade E.M.s överklagande eftersom han inte hade yttrat sig före utgången av granskningstiden. E.M. har överklagat mark- och miljödomstolens dom och därvid anfört grunder och omständigheter som rör målet i sak, men inte beslutet om avvisning. Hans överklagande kan dock inte förstås på annat sätt än att han överklagar avvisningsbeslutet, eftersom han på grund av det är förhindrad att föra någon annan talan. Vad avser frågan om hans klagorätt i mark- och miljödomstolen gör Mark- och miljööverdomstolen ingen annan bedömning än underinstansen. Det var alltså korrekt av mark- och miljödomstolen att avvisa E.M. och hans överklagande till Mark- och miljööverdomstolen ska därför avslås.

Föreningen Seminarieparkens Vänners överklagande

Ett beslut att anta en detaljplan får överklagas av den som beslutet angår, om denne före utgången av granskningstiden har framfört synpunkter som inte har blivit tillgodosedda, se 13 kap. 8 och 11 §§ plan- och bygglagen (2010:900), PBL, samt 42 § förvaltningslagen (2017:900). Enligt 13 kap. 12 § PBL får vidare en sådan ideell förening eller annan juridisk person som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken överklaga ett beslut att anta en detaljplan som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet får tas i anspråk för verksamheter eller åtgärder som anges i 4 kap. 34 § andra stycket PBL. Detta lagrum tydliggör att miljöorganisationer har klagorätt i vissa fall och bör ses som ett komplement till klagorätsbestämmelserna i 13 kap. 8 och 11 §§ PBL samt 42 § förvaltningslagen.

Bonava har invänt att föreningen inte har klagorätt eftersom den inte uppfyller kriterierna i 16 kap. 13 § miljöbalken.

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar inledningsvis att kommunen har bedömt att detaljplanen inte medför en betydande miljöpåverkan enligt 4 kap. 34 § PBL.

Klagorätten enligt 13 kap. 12 § PBL beror emellertid på vilken miljöpåverkan som genomförandet av detaljplanen kan antas medföra i praktiken. Det handlar alltså inte om vilket planförfarande som har tillämpats eller vilken bedömning av planens miljöpåverkan som kommunen har gjort under planprocessen, se prop. 2020/21:174 s. 144. En överprövande domstol är således inte bunden av kommunens ställningstagande i frågan om betydande miljöpåverkan. I förevarande fall delar dock Mark- och miljööverdomstolen den bedömning som kommunen har gjort och finner därför att detaljplanen inte medför betydande miljöpåverkan. Eftersom beslutet om antagande av detaljplanen inte är ett sådant beslut som avses i 13 kap. 12 § PBL föreligger ingen klagorätt för föreningen utifrån den angivna bestämmelsen.

Vad som följer av 13 kap. 12 § PBL kan dock inte uttömmande anses reglera frågan om ideella föreningars klagorätt över detaljplaner. En miljöorganisation kan fortfarande ha klagorätt utifrån den allmänna bestämmelsen i 42 § förvaltningslagen, vilken ska förstås i ljuset av Sveriges åtaganden enligt Konventionen om tillgång till

information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (Århuskonventionen). Begreppet ”miljö” kan även avse kulturmiljö.

Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2020 s. 641 uttalat att 42 § förvaltningslagen bör ges en tolkning som innebär att miljöorganisationer med uppgift att tillvarata kulturmiljöintressen, och som uppfyller kriterierna i 16 kap. 13 § miljöbalken, har klagorätt i fråga om beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan, om beslutet aktualiserar hänsynstaganden som mer tydligt är relaterade till kulturmiljön.

Den antagna detaljplanen aktualiserar kulturmiljöfrågor av sådan art att en förening som företräder sådana intressen i och för sig skulle kunna ha klagorätt, eftersom den får anses berörd av beslutet utifrån de intressen den har att bevaka.

I 16 kap. 13 § miljöbalken uppställs vissa krav som ska vara uppfyllda för att ideella föreningar ska tillerkännas klagorätt enligt miljöbalken, bl.a. gällande ändamål, verksamhetstid och antal medlemmar.

Av de gällande stadgarna för Föreningen Seminarieparkens Vänner framgår att föreningen har till ändamål att bevara och utveckla kvarteret Seminariet till en offentlig stadsdelspark. Föreningen företräder således inget kulturmiljöintresse. Mark- och miljööverdomstolen finner därför att Föreningen Seminarieparkens Vänner inte har klagorätt i målet. Att föreningen huvudsakligen har argumenterat utifrån kulturhistoriska hänsyn förändrar inte den bedömningen. Föreningens överklagande ska därför avvisas.

Frågan om formella fel under planprocessen

Det har gjorts gällande att kommunen har agerat i strid med PBL:s regelverk när den har bedrivit planarbetet under en pågående pandemi, eftersom många människor varit förhindrade att ta sig till offentliga platser på grund av rådande restriktioner samt även saknat erforderlig vana vid datorer.

I 5 kap. 21 PBL anges bl.a. att kommunen under granskningstiden ska hålla planförslaget tillgängligt för alla som vill granska det. Planförslaget bör under granskningstiden hållas tillgängligt i lokaler som har ett sådant läge och som är öppna under sådana tider att sakägarna och övriga intressenter lätt kan ta del av det. Det finns även en uttrycklig skyldighet för kommunen att hålla informationen tillgänglig på kommunens webbplats. Mark- och miljööverdomstolen bedömer att kommunen, såväl utifrån tillämpligt regelverk som utifrån den då rådande situationen i samhället, har gjort vad som kan ankomma på den i frågan om att tillgängliggöra handlingarna för allmänheten. Något formellt fel har därför inte begåtts och det saknas skäl att upphäva antagandebeslutet på den grunden.

Prövning av påverkan på riksintresset m.m.

Som mark- och miljödomstolen har redovisat är det en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark- och vatten. Prövningen stannar därför i många fall vid en bedömning av om beslutet att anta en detaljplan ligger inom ramen för det handlingsutrymme som de materiella reglerna ger kommunen. Om kommunens beslut ryms inom detta handlingsutrymme kommer de avvägningar som kommunen gjort mellan olika intressen inte att bli föremål för överprövning.

I detta mål aktualiseras framför allt frågan om åtgärder enligt detaljplanen kan påtagligt skada ett riksintresse för kulturmiljövården (Uppsala stad C 40). Enligt 3 kap. 6 § miljöbalken ska områden som är av riksintresse för kulturmiljövården skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada kulturmiljön. När bestämmelsen är tillämplig kan kommunens handlingsutrymme i detaljplanefrågor sägas vara mindre än annars, särskilt om riksintresset är preciserat (se rättsfallet MÖD 2014:12 samt Mark- och miljööverdomstolens dom den 9 maj 2022 i mål nr P 266-21). Det är i första hand länsstyrelsen som bevakar allmänna intressen och som ska bedöma om en detaljplan tillgodoser riksintresset enligt 3 och 4 kap. miljöbalken. Länsstyrelsen förväntas ha tillgång till den särskilda sakkunskap som behövs för bedömning av frågor om bland annat kulturmiljö och det saknas därför i många fall skäl för överprövande myndigheter att frånga länsstyrelsens bedömning. Något formellt hinder för en

domstol att frånga länsstyrelsens bedömning finns dock inte (se ovan angivna avgöranden).

I detta fall ingår planområdet i ett område som är av riksintresse för kulturmiljövården. Av planhandlingarna framgår att tillkommande bebyggelse vad avser höjd och utformning i övrigt ska anpassas till seminariebyggnaden och att trädgården ska rustas upp utifrån kulturhistoriska aspekter och säkerställas som en offentlig park för Uppsalaborna. Länsstyrelsen har inte funnit skäl att överpröva planen. Av det yttrande som begärts in från Riksantikvarieämbetet framgår att myndigheten har bedömt att planförslaget inte utgör en påtaglig skada på riksintresset och att den kulturhistoriska miljön med seminariebyggnaden och dess omgärdande trädgård och gröna ytor fortfarande kommer att vara läsbar. Mark- och miljööverdomstolen finner mot bakgrund av utredningen i målet att detaljplanen inte kommer att innebära en påtaglig skada på riksintresset. Det saknas därför skäl att upphäva antagandebeslutet på den grunden.

Det har även gjorts gällande att höga naturvärden går förlorade om den skyddande grandungen huggs ner samt att det förekommer rödlistade arter på platsen. Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att det av befintliga utredningar och andra underlag inte har framkommit att planområdet hyser höga naturvärden eller att rödlistade arter förekommer på ett sätt som skulle utgöra hinder för planens genomförande.

Vad avser de övriga grunder för antagandebeslutets upphävande som de klagande har framfört gör Mark- och miljööverdomstolen ingen annan bedömning än mark- och miljödomstolen. Kommunen har således hållit sig inom det handlingsutrymme som PBL medger. Överklagandena ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Lars Borg och Ingrid Åhman, tekniska rådet Mats Kager samt tf. hovrättsassessorn Henriette Fornas Minerskjöld, referent.

Föredragande har varit Liselotte Haraldsson.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2021-06-03
meddelad i
Nacka

Mål nr P 1743-21

PARTER

Klagande

1. Föreningen Seminarieparkens Vänner

2. HSB brf. 98 Fyrisvallen

3. Fyrisstrands Samfällighetsförening

4. Brf Mellersta Fyrisstrand

5. Brf Östra Fyrisstrand

6. Samfälligheten Stefan-Rälsen

7. Föreningen Vårda Uppsala

8. S.R.

9. T.R.

10. E.J.

11. L.L.

12. T.J.

Dok.Id 691325

Postadress
Box 69
131 07 Nacka

Besöksadress
Sicklastråket 1

Telefon
08-561 656 40
E-post: mmd.nacka.avdelning4@dom.se
www.nackatingsratt.domstol.se

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

13. E.M.

14. E.K.

15. J.W.

16. A.K.W.

17. H.W.

18. O.W.

Ombud för 15-18: E.K.

19. M.W-T.

20. B.L.

21. G.L.

22. I.S.

23. H.G.

24. A.M.

25. S.E.

26. D.L.

27. R.B.

28. D.D.B.

29. G.W.

30. G.H.

31. T.B.

32. C.Å-W.

33. L.W.

Motpart

Uppsala kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Uppsala kommuns beslut den 25 januari 2021 i ärende nr KSN-2019-0951,
se bilaga 1

SAKEN

Detaljplan för kvarteret Seminariet i Uppsala kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avvisar överklagandena från E.M.,
A.M., S.E., D.L., R.B., D.D.B., G.W., G.H., T.B., C.Å-W.,
L.W., M.W-T., B.L., G.L., I.S. och H.G..

2. Mark- och miljödomstolen avslår övriga överklaganden.

BAKGRUND

I ett tidigare skede har Uppsala kommun (kommunen) den 23 april 2012 beslutat att anta detaljplan för kvarteret Seminariet i Uppsala kommun. Planen syftade då till att uppföra bostadsbebyggelse om ca 220 lägenheter. Förskola och en park skulle också finnas inom området.

Kommunens beslut att anta den detaljplanen överklagades till Länsstyrelsen i Uppsala län (länsstyrelsen) som avtog överklagandena. Länsstyrelsens beslut överklagades till mark- och miljödomstolen som upphävde detaljplanen. (se domstolens avgörande den 9 september 2013 i mål nr P 1483-13). Domen överklagades därefter av kommunen till Mark- och miljööverdomstolen som delade mark- och miljödomstolens bedömning att detaljplanen, såsom plankartan och dess bestämmelser var utformade, mot bakgrund av kvarterets höga värden som helhetsmiljö medgav åtgärder som påtagligt kunde skada riksintresse för kulturmiljövärden (se Mark- och miljööverdomstolens avgörande i rättsfallet MÖD 2014:12).

Kommunen har därefter inlett ett nytt planförfarande och den 25 januari 2021 beslutat att anta en ny detaljplan för kvarteret Seminariet. Syftet med denna detaljplan är att säkerställa en stor allmän park samt möjliggöra ca 110 lägenheter med lokaler i bottenvåningen. Syftet är också att värna områdets kulturmiljövärden genom att skydda befintliga byggnaders värden samt genom att ny bebyggelse får en anpassad gestaltning.

Länsstyrelsen beslutade den 1 mars 2021 att inte överpröva den nya detaljplanen.

Kommunens beslut att anta nu aktuell detaljplan har överklagats av följande föreningar: Föreningen Seminarieparkens Vänner, HSB brf. 98 Fyrisvallen, Fyrisstrands Samfällighetsförening, Brf Mellersta Fyrisstrand, Brf Östra Fyrisstrand, Samfälligheten Stefan-Rälsen och Föreningen Vårda Uppsala.

Kommunens beslut har vidare överklagats av följande privatpersoner: S.R., T.R., E.J., L.L., T.J., E.M., E.K., J.W., A.K.W., H.W., O.W., M.W-T., B.L., G.L., I.S., H.G., A.M., S.E., D.L., R.B., D.D.B., G.W., G.H., T.B., C.Å-W. och L.W..

YRKANDEN M.M.

Föreningen Seminarieparkens Vänner har yrkat att detaljplanen ska upphävas och anfört sammanfattningsvis följande till stöd för sin talan.

Kvarteret Seminariet bör bevaras i sin nuvarande utformning av kulturmiljö- och kulturhistoriska hänsyn, eftersom området som helhet har ett stort kulturvärde av riksintresse. Om helheten går förlorad skadas riksintresset. Folkskoleutbildningen som bedrevs på platsen är ett utmärkt exempel på och bevis för folkskolans betydelse för det svenska välfärdssamhället som utvecklades under 1900-talet. Av de folkskoleseminarier som byggdes enligt 1914 års seminariestadga är seminariet i Uppsala det enda som finns kvar med sin ursprungliga yta och plan. Seminariet med sina trädgårds- och idrottsanläggningar ger en bild av ett bildningsideal och en undervisningsmiljö som den såg ut för hundra år sedan. Den tidigare föreslagna detaljplanen upphävdes av Mark- och miljööverdomstolen som ansåg att ”det ligger i hela rikets intresse att bevara och utveckla parken i sin helhet” samt att den skulle innebära ”påtaglig skada” för riksintresset Uppsala stad. Domstolen ansåg också att ”samtliga element” hörande till seminarieverksamheten sammantaget har betydelse för riksintressets värde. Vidare skulle ett genomförande av detaljplanen medföra en uppenbar privatisering av park och trädgård. Detta påverkar viktiga element i seminarieanläggningen och dess omgivningar, vilket förvanskar helheten i anläggningens kulturmiljö. I en stad som Uppsala som gärna lyfter fram kunskapens och bildningens värden borde denna historiska berättelse skyddas, inte byggas bort.

Vidare utgör parkanläggningar och träd ett viktigt inslag i en stad ur folkhälso-synpunkt för att åstadkomma såväl en god luftkvalitet som en behaglig sommar-temperatur att vistas i genom skuggning. Om planen genomförs innebär det att hundra träd försvinner.

HSB brf. 98 Fyrisvallen har yrkat att detaljplanen ska upphävas och anfört sammanfattningsvis följande till stöd för sin talan.

Det är svårt att se hur uppförandet av tre stora byggnader med 110 lägenheter och affärslokaler i bottenvåningarna skulle bidra till att värna befintliga byggnaders värden. Tvärt om skulle en unik miljö oåterkalleligen förstöras. Parken kan och bör rustas upp utan ny bebyggelse. Behovet av parkmark är stort i området. Det är också svårt att förstå hur detaljplanen skulle kunna medföra större tillgänglig yta för de ca 500 grundskoleeleverna när det är just den mark där de vistas som ska bebyggas. Detta går emot kommunens egna ambitioner om att ge större fria ytor runt skolorna för dess elever. Placeringen av bebyggelsen och den kvarvarande delen av fotbollsplanen kommer att innebära konflikter. Uppförandet av carportar mot järnvägen kommer att ianspråkta mark från de grönytor som finns där idag samtidigt som de knappast i någon högre grad kommer att lätta på den redan idag synnerligen ansträngda parkeringssituationen i området. Vald trafiklösning öppnar dessutom upp för konflikter mellan leverantörer till affärslokalerna och boende med risk för dubbelparkeringar. Vidare finns naturvärden i den befintliga granhäcken samt ett värde för skolbarn och allmänheten av områdets friytor.

Fyrisstrands Samfällighetsförening, Brf Mellersta Fyrisstrand och Brf Öster Fyrisstrand har yrkat att detaljplanen ska upphävas och anfört sammanfattningsvis följande till stöd för sin talan.

Området är expansivt och har de senaste åren förändrats från ett industriområde till ett stort område med flerfamiljshus. Kvarteret är ett riksintresse som utbildningsstaden Uppsala ska bevara och vårda istället för att bebygga och stycka det i mindre

ytor. Kvarteret är den enda kvarvarande seminariemiljön för utbildning av folkskollärare i Sverige. Det ligger i riksintresset att hela kvarteret bevaras och utvecklas. Ny bebyggelse kommer att påtagligt skada kulturmiljön. Florensdeklarationen ger skydd till hela miljön. Kvarteret ligger vidare i ett tätbebyggt område med stor avsaknad av parkmark. Fotbollsplanen är angelägen att bevara med tanke på ungdomars behov av lek och idrott. Det är vidare viktigt att behålla träden inom området. Kvarteret skulle kunna förvandlas till ett fantastiskt besöksmål med sommarcafé, utställningslokaler, konst-, musik- och litteraturaktiviteter m.m.

Samfälligheten Stefan-Rälsen har yrkat att detaljplanen ska upphävas och anslutit sig till vad Föreningen Seminarieparkens Vänner anfört med sammanfattningsvis följande tillägg.

Även om bebyggelsen justerats sedan det förra förslaget kvarstår den omständigheten att den tar mark i kvarteret i anspråk. Vidare försvinner den värdefulla skogsdungen och fotbollsplanen förminskas. Föreningen motsätter sig den privata karaktär som planeras med häckar och dylikt kring de privata villorna. Parken har hittills fungerat som en grön oas för många. Behovet av en stadsdelspark är stort. Man har inte räknat med behovet av utrymme för friluftslivet och folkhälsan. I synnerhet nu under den rådande pandemin har parken nyttjats i hög grad. En ökad trafik kommer att innebära ökat buller, dålig luft och fullbelagda parkeringar. Skogsdungen utgör nu en skyddande barriär mot trafiken. Ett annat störande moment på Seminariegatan är trängseln bland bilarna, som kan bli närmast kaotisk, när föräldrar hämtar och lämnar skolbarnen.

Föreningen Vårda Uppsala har yrkat att detaljplanen ska upphävas och anfört sammanfattningsvis följande till stöd för sin talan.

Folkskoleseminarieanläggningen är en välbevarad helhet med högklassiga byggnader och en historisk parkanläggning som är unik i Sverige. Den åskådliggör ett viktigt historiskt skede i vårt land. Den utgör också en anläggning i raden av vetenskapligt och pedagogiskt intressanta trädgårdar i Uppsala och är en anläggning i

byggnadsminnesklass. Därför bör kvarteret bevaras och skyddas i dess helhet och inte förvanskas. För att åstadkomma detta begärde föreningen 2011 att byggnaderna och anläggningarna samt miljön som helhet i kvarteret skulle byggnadsminnesförklaras. Detta ärende ligger fortfarande hos länsstyrelsen. Detaljplanen innebär att huvuddelarna i anläggningen utplånas, vilket vållar irreversibla skador på helheten i riksintresset. En miljökonsekvensbeskrivning borde därför ha gjorts. Åtgärder som stärker värdet i en del kan inte rättfärdiga att irreversibel skada orsakas på värdet i en annan del, och därmed på helheten. Totalt 30 procent av anläggningens yta inklusive den nya bollplanen blir inte tillgänglig för allmänheten. Idrottsplanen med sin inramning av läplantering, på insidan i form av ett naturromantiskt nordiskt skogsbryn, är en av huvuddelarna i seminarieanläggningens komposition och skulle gå förlorad om planerad bostadsbebyggelse genomförs. Anläggningens största rum som visar seminariebyggnaden i sin hela längd ersätts med en främmande miljö med kompakt bebyggelse som förminskar det fria rummet. Om planen genomförs kommer en viktig del av de arkitektoniska och trädgårdsarkitektoniska värdena att gå förlorade. Planens genomförande kommer därmed att medföra en påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljövården. Parken har även skydd av det internationella Florensdokumentet och bör också på denna grund bevaras. Vidare överensstämmer planen inte med översiktsplanens intentioner. – I sin överklagan har föreningen även hänvisat till och redogjort för skrivningar i ett antal skrifter samt närmare beskrivit byggnaderna och anläggningarna inom området.

S.R. och **T.R.** har yrkat att detaljplanen ska upphävas och anført sammanfattningsvis följande till stöd för sin talan.

Det föreligger nu ett förslag på exploatering som de som närboende inte ska behöva tillåta. De föreslagna bostadshusen lämpar sig inte i den kulturhistoriska miljön. Kvarteret är en unik helhetsmiljö med pedagogiska värden som visar hur Folklärarseminariet med sina trädgårds- och idrottsanläggningar såg ut; en unik bild av ett bildningsideal och en undervisningsmiljö som den såg ut för hundra år sedan. Att förstöra kvarteret med den exploatering som föreslås är inte förenligt med riksintresset.

E.J. har yrkat att detaljplanen ska upphävas och anförts sammanfattningsvis följande till stöd för sin talan.

Kvarteret ska bevaras i sin helhet och bör inte bebyggas mot bakgrund av det kulturhistoriska värdet. Vidare är behovet av en park i området påfallande stort. Ärendet har engagerat en stor del av Uppsalas befolkning och en protestlista med över 6 000 namnunderskrifter har lämnats till kommunen. Bostadskomplexet kommer att påverka helheten av kvarteret. Vidare ska området, som redan idag är hårt belastat av trafik, enligt detaljplanen härbärgera en bra bit över hundra bilar till de nya hyresgästerna. Därtill kommer den del som utlovats som allmän park plötsligt att innehålla två privatägda villor med egna tomter, bilväg och parkeringsplatser. Vi befinner oss i en pågående pandemi och sannolikheten är stor att vi kommer att hamna i en liknande situation igen. Då måste människor kunna umgås utomhus. Därutöver har klimatkrisen blivit mer akut. Att då, i en del av Uppsala med enorm exploatering, ta bort över hundra träd för att ge plats åt ytterligare bostadshus, vägar och bilar är inte ansvarsfullt. Skogsområdet som ska tas bort är också hem för en mängd fåglar och insekter och har stora naturvärden. Att göra en helt ny park kommer att ta åtskilliga tiotals år. Fastighetsbolaget borde få annan mark att bebygga istället.

L.L. har yrkat att detaljplanen ska upphävas och anförts sammanfattningsvis följande till stöd för sin talan.

Kvarteret är det enda av sitt slag som finns bevarat i Sverige. Domstolarna fastslog vid den tidigare prövningen att varje form av bebyggelse skulle skada detta kulturarv av riksintresse. En massiv folkopinion, liksom experter, har gått emot förslaget. Uppsala har på vissa platser den sämsta luften i Sverige. Att då ta bort drygt hundra träd är olämpligt. Likaså har Uppsala bland den lägsta andelen grönyta per invånare i landet, en andel som nu kommer att minska ytterligare. Under den pågående pandemin har ett stort antal människor sökt sig till Seminarieparken för rekreation, umgänge, motion och spontanidrott. Förslaget innebär också att den

enda återstående fullstora fotbollsplanen i stadsdelen försvinner, vilket är olämpligt med tanke på barns behov av lek och motion. Folkmängden i området har ökat sedan förra domslutet, vilket innebär att flera hundra lägenheter saknar tillgång till park och gröna ytor. Behovet av en stor sammanhållen park är därför ännu större nu än år 2014.

T.J. och **E.M.** har yrkat att detaljplanen ska upphävas och anfört sammanfattningsvis följande till stöd för sin talan.

Detaljplanen tillgodoser inte det skydds- och bevarandevärde som den sammanhållna kulturmiljön och riksintresset för Uppsala stad har. Vidare strider den mot kommunens egna ambitioner i fråga om grönytor och stadsdelsparker på nära håll. En stor del av det som idag betraktas som offentlig mark kommer, om planen genomförs, att upplevas som en förlängning av privata uteplatser och kommer därmed i stort sett vara omöjlig för allmänheten att utnyttja. Planen innebär en irreversibel förstörelse av kulturella, historiska och miljömässiga värden. Det är som sammanhållen miljö som området har sitt huvudsakliga värde. Av handlingarna framgår vidare inte tillräckligt tydligt hur liten den framtida föreslagna fotbollsplätten blir. Inte heller framgår att husen i området ska säljas och privatiseras.

E.K., **J.W.**, **A.K.W.**, **H.W.** och **O.W.** har yrkat att detaljplanen ska upphävas och anslutit sig till vad Föreningen Seminarieparkens Vänner anfört med sammanfattningsvis följande tillägg.

Den pågående pandemin har visat människors behov av välplanerad och högkvalitativ grön yta. Det myllrar av folk i Seminarieparken från morgon till kväll. Det har noterats en rad olika aktiviteter i parken. Den pågående pandemin är inte den sista. Vidare är incitamenten för att behålla och utveckla parken som helhet till en stadsdelspark i linje med forskning som visar stark korrelation mellan människors hälsa och hur nära människor har till grönområden från sin bostad. Det skulle sänka Uppsalas hälso- och sjukvårdskostnader och för all framtid bidra till ett ökat

välbefinnande för människor i Uppsalas norra stadsdelar. Att bygga i parken bidrar till ett prejudikat som visar hur makthavare kan manövrera processer för att bygga i fler av Sveriges stadsdelsparker. Befolkningens önskemål har svårt att få gehör gentemot ekonomiska motiv hos byggindustrin. Avstå istället all bebyggelse i Seminarieparkens fina skog.

Maria Wold Troell har yrkat att detaljplanen ska upphävas och anfört sammanfattningsvis följande till stöd för sin talan.

I detta fall vill kommunen för ekonomisk kortsiktig vinning förstöra landets enda intakta seminarieträdgård. Det är historielöst. Eftersom aktuell byggnation riktar sig mot höginkomsttagare som redan har mycket att välja på bortfaller argumentet om bostadsbrist. Den historiskt värdefulla trädgården behövs i en allt mer förtätad stadsdel. Fotbollsplanen är särskilt värdefull för spontanidrott. Fastighetsbolaget bör ges en annan mark att exploatera och området bör istället rustas upp till Uppsalabornas nytta och glädje.

G.L. har yrkat att detaljplanen ska upphävas och anfört sammanfattningsvis följande till stöd för sin talan.

Uppsalas klassiska seminariemiljö med sina trädgårds- och idrottsanläggningar är unik inte bara för Sverige utan även för Europa. Genomförandet av detaljplanen skulle innebära påtaglig skada på riksintresset. Det kulturmiljöhistoriska värdet sitter i parkens helhet. Vidare ska villorna inne i parken bli privata bostäder. Allmänhetens troliga respektavstånd till privata villkor gör att det inte blir så mycket allmän park över. Det är en stor brist att kommunen inte gjort någon miljökonsekvensbeskrivning. Planförslaget strider mot förvanskningsförbudet. Parken har även skydd av det internationella Florensdokumentet om historiska trädgårdar som 1982 antogs av ICOMOS, en kommitté knuten till Förenta nationerna. En uppvuxen rejäl grön lunga behövs i dag i ännu större utsträckning än vid förra detaljplaneförslaget. Forskning visar på stark koppling mellan mängd och kvalitet på urbana grönområden å ena sidan, och hälsa å den andra.

Världshälsoorganisationen uppmanar städer att erbjuda en boendemiljö som uppmuntrar, möjliggör och stödjer hälsa, rekreation och välbefinnande. Planförslaget strider mot kraven i 3 kap 6 § miljöbalken. Fastighetsbolaget bör erbjudas ett markbyte.

I.S. har yrkat att detaljplanen ska upphävas och anförts sammanfattningsvis följande till stöd för sin talan.

Av kulturmiljö- och kulturhistoriska hänsyn bör kvarteret bevaras och skyddas i sin helhet. Vidare kommer allmänheten troligen ha ett respektavstånd till de privata husen vilket innebär att enbart halva den allmänna parken kommer att kännas bekväm att vistas i. Att ta ner ca 110 träd är vidare förkastligt med tanke på att de tar upp mycket koldioxid. Att se träd minskar också risk för psykisk ohälsa. Till detta kommer att barn behöver stora ytor i städerna för att kunna springa. Vidare har parken sällsynta arter av både växter och djur som kanske kommer att försvinna om byggnationen godkänns. Detaljplanen bryter således mot Agenda 2030 samt gällande miljö kvalitetsmål. Parken har varit full av människor under den rådande pandemin och eftersom nya pandemier är troliga hoppas många på att parken inte bebyggs. – I.S. har i sitt överklagande också hänvisat till Granadakonventionen från 1985 om skydd för arkitekturarvet i Europa.

H.G. har yrkat att detaljplanen ska upphävas och anslutit sig till vad Föreningen Seminarieparkens Vänner anförts med följande tillägg.

Andelen allmän park minskar. Det blir för många entréer och parken kommer inte längre att kännas ombonad. Hela området har ett stort kulturhistoriskt värde. Med en växande befolkning och en parkbrist är parken värdefull för såväl folkhälsa som klimat. Naturen har ett stort egenvärde. Översvämningsrisken är stor. Det ligger så mycket historia i denna långbänk. Det råder brist på parkmark i den kraftigt expanderande stadsdelen Luthagen. Det finns vidare ett växande antal arter som påträffats i kommunen för första gången just här. Kommunen bör byta mark med nuvarande markägare. Hela fastigheten bör bli kulturresevat.

B.L., A.M., D.L., R.B. och G.H. har yrkat att detaljplanen ska upphävas och anslutit sig till vad Föreningen Seminarieparkens Vänner anfört.

S.E. har yrkat att detaljplanen ska upphävas och anslutit sig till vad Föreningen Seminarieparkens Vänner anfört med följande tillägg.

Parkens granhäck bör uppmärksammas. Det är en liten skog som är hundra år gammal där mängder av insekter och fåglar har etablerat sig. Denna biologiska mångfald och artrikedom förtjänar att bevaras för kommande generationer.

D.D.B. har yrkat att detaljplanen ska upphävas och anfört att parken inte ska bebyggas utan kunna fortsätta att avnjutas av de boende i närområdet.

G.W. har yrkat att detaljplanen ska upphävas och anfört att människor behöver plats som inte är så hårt tuktad i stan, varför alla grönytor i Uppsala måste bevaras.

T.B. har yrkat att detaljplanen ska upphävas och anslutit sig till vad Föreningen Seminarieparkens Vänner anfört med följande tillägg.

Kvarteret med sin skog har fått växa i över hundra år. Mängder av insekter och fåglar har under denna tid etablerat sig. Den biologiska mångfalden måste bevaras. Det rika djurlivet är skäl nog att bevara kvarteret i dess helhet, till glädje och nytta för kommande generationer. Klimatförändringarna kommer att ställa krav på stora grönytor, platser för odling av växter och grödor samt plantering av träd. För att trygga en framtida livsmedelsförsörjning kan vi behöva lära oss hur man odlar igen. Seminariet kan då utbilda nya generationer i trädgårdsskötsel och då är dess centrala läge en stor fördel. Kvarteret har ett mycket högt värde, både ett kontinuitetsvärde såväl som ett samhällshistoriskt och socialhistoriskt värde. – Till sin överklagan har T.B. bifogat ett antal fotografier på insekter och fåglar som han menar

visar att det finns en stor och unik artrikedom inom kvarteret. Han har även hänvisat till ett antal rapporter och utredningar.

C.Å-W. och **L.W.** har yrkat att detaljplanen ska upphävas och anført sammanfattningsvis följande till stöd för sin talan.

Parken har stor betydelse för dem i form av plats för utflykt och samvaro. Parken används flitigt av motionärer i alla åldrar, men även barn. Det blir förödande att bygga stora bostadshus och parkeringsplatser på just denna plats. Det måste finnas annan mark till bostäder. Förutom sitt kulturhistoriska värde har parken en stor plats i mångas hjärtan.

Under målets handläggning har fråga uppkommit om alla klagande ska anses ha klagorätt. Mark- och miljödomstolen har därför gett **E.M.**, **M.W-T.**, **B.L.**, **G.L.**, **I.S.**, **H.G.**, **A.M.**, **S.E.**, **D.L.**, **R.B.**, **D.D.B.**, **G.W.**, **T.B.**, **C.Å-W.** och **L.W.** möjlighet att komplettera sin överklagan med en förklaring till varför de ska anses ha rätt att överklaga beslutet.

D.L. har härvid anført sammanfattningsvis följande. Det är hans medborgerliga plikt att reagera på beslut som bortser från framtida generationers behov av grönområden i närheten av sitt boende som dessutom raderar en del av stadens bildningshistoria för all framtid.

T.B. har härvid anført sammanfattningsvis följande. Han är aktiv medlem i Seminarieparkens Vänner. Detaljplanen berör inte enbart de närmaste grannarna eftersom kvarteret är av kulturhistoriskt riksintresse och således av allmänt intresse. Det är en unik anläggning vars bevarande borde engagera stora delar av Sveriges befolkning.

H.G. har härvid anfört sammanfattningsvis följande. Kvarteret är av riksintresse med extremt högt kulturellt värde, varför fler än närboende och sakägare ska ha rätt att överklaga. Att stycka upp ett detaljplaneområde från ”allmänt ändamål” till stor del bostäder känns inte heller som det enbart berör de närmaste.

S.E. har härvid anfört sammanfattningsvis följande. Hon är en aktiv medlem i Seminarieparkens Vänner. Detaljplanen berör de närmaste grannarna likväl som hela landet då kvarteret är av kulturhistoriskt intresse som berör hela landet. Hon använder parken nästan dagligen för rekreation.

G.L. har härvid anfört sammanfattningsvis följande. Mot bakgrund av arten av den aktuella åtgärden borde kretsen taleberättigade vara mycket större än vid en vanlig bygglovsprövning. Det rör sig om bebyggelse i ett unikt kulturhistoriskt riksintresse av betydelse för kommande generationer. Det ligger i hela rikets intresse att bevara och utveckla parken. Frågan berör inte bara de närmaste grannarna utan alla Uppsalabor, svenska medborgare och även internationellt. Hon är en infödd Uppsalabo och har utbildat sig i Folkskoleseminariet samt undervisat blivande folkskollärare. Med hennes kompetens borde hon vara berättigad att överklaga även om hon inte tillhör sakägarna.

I.S. har härvid anfört sammanfattningsvis följande. Målet rör skyddandet av park och byggnader som tillsammans har kvaliteten av och är anmäld att bli byggnadsminne och dessutom kulturarv. Seminariet behövs som en vacker kultursymbol, men också som en samlingsplats för allmänheten att röra sig i, promenera, gymnastisera, springa, spela boll och träffas i. Det är viktigt för äldre att kunna komma ut i grönområden i staden. De flesta som överklagat detaljplanen gör det inte för egen vinning utan för Uppsalas, Sveriges och framtida generationers skull. Detta är lika angeläget som om man skulle bo i närheten av planområdet.

E.M., M.W-T., B.L., A.M., R.B., G.W., C.Å-W., L.W. och D.D.B.

har inte avhört i denna del. D.D.B. har inte heller bekräftat att hon mottagit domstolens föreläggande. Då förelägganden jämte påminnelser tillställts henne vid sammanlagt fyra tillfällen på den e-postadress hon använt vid överklagandet får det dock anses utrett att hon tagit del av föreläggandet.

DOMSKÄL

Frågan om klagorätt

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Ett beslut om att anta en detaljplan får enligt 13 kap. 8 § och 11 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, samt 42 § förvaltningslagen (2017:900) överklagas av den som beslutet angår om beslutet har gått denne emot, om denne också före utgången av granskningstiden skriftligen har framfört synpunkter som inte blivit tillgodosedda.

Enligt praxis anses beslut om detaljplaner angå ägare till de fastigheter som ligger inom planområdet eller som gränsar direkt till detta, eller endast skiljs åt av en väg. Därutöver anses beslutet angå ägare till fastigheter i nära grannskap, om de är särskilt berörda med hänsyn till arten och omfattningen av den aktuella åtgärden, natur- och trafikförhållandena på platsen m.m. Avgörande för rätten att överklaga är den effekt som beslutet har för klaganden och bedömningen ska göras med viss restriktivitet (se t.ex. Högsta domstolens avgörande NJA 2017 s. 421).

Mark- och miljödomstolens bedömning avseende frågan om klagorätt

Av utredningen i målet framgår att E.M., A.M., S.E., D.L., R.B., D.D.B., G.W., G.H., T.B., C.Å-W. och L.W. inte har yttrat sig före utgången av granskningstiden, vilket är ett absolut krav för att kunna ges klagorätt. Samtliga deras överklaganden ska därmed avvisas.

Av utredningen framgår vidare att M.W-T., B.L., G.L., I.S. och H.G. har yttrat sig under granskningstiden, men att de inte äger fastigheter eller med annan rätt innehar bostäder som ligger inom plan-området eller som gränsar direkt till detta, eller endast skiljs åt från planområdet av en väg. Frågan är därmed om de kan anses vara särskilt berörda på ett sätt som medger klagorätt. Det har av utredningen inte framkommit något som tyder på att detaljplanen för dem kommer att medföra faktiska rättsverkningar som direkt påverkar deras personliga eller ekonomiska situation. Inte heller i övrigt kan vad M.W-T., B.L., G.L., I.S. och H.G. framfört anses medföra att de är särskilt berörda av antagandebeslutet på ett sätt som medför att de har klagorätt. Även deras överklaganden ska därmed avvisas.

Upplysningsvis kan nämnas att domstolens bedömning av klagorätten i detta fall är av begränsad praktisk betydelse, eftersom domstolen kommer att pröva vad klagandena har anfört på talan av övriga parter som har klagorätt.

Frågan om detaljplanen ska upphävas eller inte

Utgångspunkter för mark- och miljödomstolens prövning

Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten (se 1 kap. 2 § PBL). Det är alltså kommunen som, inom vida ramar, avgör hur bebyggelsemiljön ska utformas i kommunen.

Den myndighet som prövar ett överklagande av ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan ska endast pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som klaganden har angett eller som framgår av omständigheterna (se 13 kap. 17 § PBL). Om myndigheten vid prövningen finner att beslutet strider mot en rättsregel ska beslutet upphävas i dess helhet. Annars ska beslutet fastställas i dess helhet. Delvis upphävande eller ändringar av beslutet får endast göras om kommunen har medgett det eller om det är fråga om ändringar av

ringa betydelse. Något sådant medgivande har inte lämnats av kommunen i detta fall.

Domstolens prövning stannar i många fall således normalt vid en bedömning av om beslutet att anta en detaljplan ligger inom ramen för det handlingsutrymme som reglerna i PBL ger kommunen. Hänsyn ska vid denna bedömning tas till både allmänna och enskilda intressen (se 2 kap. 1 § PBL). De avvägningar som kommunen har gjort mellan olika samhällsintressen blir, om kommunen har hållit sig inom sitt handlingsutrymme, normalt inte föremål för överprövning (se Mark- och miljööverdomstolens avgörande MÖD 2013:47, jfr MÖD 2014:12). Vid en avvägning mellan dessa intressen ska skälig hänsyn tas till bl.a. befintliga bebyggelse-, äganderätts- och fastighetsförhållanden som kan inverka på planens genomförande (se 4 kap. 36 § PBL).

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Av handlingarna i målet framgår att kommunen efter det att den tidigare antagna detaljplanen upphävts har inlett ett nytt planförfarande. I aktuellt mål ska därför PBL tillämpas.

Planläggning av markområden samt lokalisering, placering och utformning av byggnadsverk får inte ske så att den avsedda användningen eller byggnadsverket kan medföra en sådan påverkan på omgivningen som innebär fara för människors hälsa och säkerhet eller betydande olägenhet på annat sätt (se 2 kap. 9 § PBL).

Vid planläggning ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan (se 2 kap. 6 § PBL). I en detaljplan får kommunen i fråga om byggnadsverk bestämma de preciserade krav som behövs för att följa kraven på varsamhet enligt 2 kap. 6 § tredje stycket PBL (se 4 kap. 16 § PBL). En byggnad eller ett bebyggelseområde som är särskilt värdefullt från kulturhistorisk, miljömässig eller

konstnärlig synpunkt får inte förvanskas (se 8 kap. 13 § första och andra styckena PBL).

Mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet, ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön (se 3 kap. 6 § första stycket miljöbalken). Områden som är av riksintresse för naturvärden, kulturmiljövården eller friluftslivet ska särskilt skyddas mot åtgärder som avses i första stycket (se 3 kap. 6 § andra stycket miljöbalken).

Frågan om riksintressen för kulturmiljövården tillgodoses i en detaljplan bevakas i första hand av länsstyrelsen i egenskap av regional planmyndighet (se 11 kap. 10 § PBL). Att länsstyrelsen har bedömt att en detaljplan är godtagbar i en fråga som länsstyrelsen har att bevaka innebär i normalfallet att det inte finns skäl för mark- och miljödomstolen att frångå länsstyrelsens bedömning (se t.ex. Mark- och miljööverdomstolens dom den 11 juni 2018 i mål nr P 11037-17). Domstolen är dock inte bunden av länsstyrelsens bedömning.

Vid bedömningen av om åtgärder enligt en detaljplan kan komma att påtagligt skada ett riksintresse kan viss ledning hämtas från Naturvårdsverkets allmänna råd till 3 kap. 6 § andra stycket miljöbalken (NFS 2005:17). Enligt dessa råd kan påtaglig skada på natur- eller kulturmiljön uppstå om en åtgärd kan mer än obetydligt skada något eller några av de natur-, kultur- och friluftsvärden som utgör grunden för riksintresset. Vidare anges att en negativ inverkan som är irreversibel med avseende på något värde som utgör grunden för riksintresset som regel bör anses utgöra påtaglig skada på natur- eller kulturmiljön (jfr Mark- och miljööverdomstolens avgörande MÖD 2014:12).

Frågan om detaljplanen innebär en förvanskning utifrån de avvägningar som kommunen gjort mellan intresset av att inte påverka befintlig kulturmiljö och intresset av att bygga bostäder får normalt anses ligga inom kommunens

handlingsutrymme. Ett överklagande av enskilda som avser denna avvägning mellan olika allmänna intressen ska därför i regel inte föranleda att planen upphävs (se Mark- och miljödomstolens avgörande den 19 juni 2013 i mål nr P 11296-12).

Mark- och miljödomstolens bedömning ifråga om detaljplanen

Grundläggande förutsättningar för planens antagande

Flera av klagandena har framfört att kommunen borde ha genomfört en särskild miljöbedömning/miljökonsekvensanalys i arbetet med detaljplanen. Mark- och miljödomstolen bedömer dock att kommunen har gjort vad som kan ankomma på dem i planarbetet. Domstolen har vid denna bedömning tagit hänsyn till att kommunen har inventerat och bedömt planförslagets inverkan på kulturvärdena i området, anpassat planens utformning efter länsstyrelsens synpunkter från samrådet samt genomfört en behovsbedömning, och därvid kommit fram till att ett genomförande av detaljplanen inte innebär någon betydande miljöpåverkan på det sätt som avses i 6 kap. miljöbalken. Mark- och miljödomstolen delar den bedömningen. Den utredning som ligger till grund för kommunens prövning får därför anses vara tillräckligt utförlig.

Mark- och miljödomstolen konstaterar i detta sammanhang också att länsstyrelsen inte funnit skäl att överpröva detaljplanen. Länsstyrelsen har således inte funnit att ett antagande av nu aktuell detaljplan står i strid med något av de allmänna intressen som länsstyrelsen har att bevaka.

Den centrala frågan i detta mål är om detaljplanen ska upphävas på grund av att dess genomförande kommer att innebära påtaglig skada på riksintresse för kultur- miljövärden. Domstolen har vidare att pröva om planens genomförande kan komma att medföra att höga naturvärden går förlorade, fara för människors hälsa och säkerhet eller betydande olägenhet på annat sätt.

Frågan om påtaglig skada på område av riksintresse för kulturmiljövården

Såväl av domarna avseende den tidigare detaljplanen (se domstolens avgörande den 9 september 2013 i mål nr P 1483-13 och MÖD 2014:12) som av utredningen i detta mål framgår att Uppsala stad är ett område av riksintresse för kulturmiljövården samt att kvarteret Seminariet ingår i detta område och är av särskilt intresse för kulturmiljövården. Mark- och miljödomstolen finner inte anledning att nu frångå den bedömningen. Kvarteret Seminariet ska därför särskilt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada kulturmiljön i området (se 3 kap. 6 § miljöbalken).

Aktuellt riksintresse, såsom dess uttryck är utformat, består av flera skyddsvärda miljöer med högt kulturmiljövärde, bl.a. den ursprungliga seminariebyggnaden och tillhörande parkanläggning. Nu aktuell detaljplan har dock utformats med syftet att bevara de skyddsvärda miljöerna och påverka kulturmiljön i området så lite som möjligt. Bland annat har den yta som tas i anspråk för bostäder och kommersiella lokaler kraftigt begränsats i förhållande till den tidigare planen och det forna trädgårdsområdet ska bevaras i dess helhet som allmän platsmark park. Vidare har ett flertal bestämmelser införts i planen i syfte att skydda de befintliga byggnaderna och anpassa de nya byggnaderna till området och den unika kulturmiljön. De nya byggnaderna har till placering och yta förlagts på ett sätt som syftar till att bevara helheten av kvarteret och dess siktlinjer, bl.a. med öppna ytor mellan husen och huskropparna. Det förhållandet att det äldre skogspartiet som idag ligger på platsen tas bort, eller att fotbollsplanens storlek minskas, kan i sig inte anses medföra någon påtaglig skada på kulturmiljön.

Som framgår ovan är det kommunen som, inom vida ramar, avgör såväl hur bebyggelsemiljön ska utformas i kommunen som hur områden som är av riksintresse för kulturmiljövården ska skyddas från åtgärder som påtagligt kan skada kulturmiljön. Mark- och miljödomstolen bedömer mot bakgrund av de utredningar som ligger till grund för kommunens beslut, samt att varsamhets- och skyddsbestämmelser är införda i detaljplanen till skydd för särskilda kulturvärden i

området, att kommunen har tagit tillräcklig hänsyn till kulturmiljövärdena utifrån vad som ligger inom kommunens handlingsutrymme enligt PBL.

Även länsstyrelsen, som bl.a. har att bevaka allmänhetens intresse av att kulturmiljön inte förvanskas, har i förevarande fall bedömt detaljplanen som godtagbar. Vad klagandena har framfört om förvanskning och skador på kulturmiljövården samt att planen avviker från intentionerna i kommunens översiktsplan föranleder inte domstolen att göra någon annan bedömning.

Mark- och miljödomstolen finner således sammanfattningsvis att kommunen, såsom plankartan och dess bestämmelser nu är utformade, får anses ha hållit sig inom det handlingsutrymme kommunen har enligt PBL. Det finns därför inte skäl att upphäva planen på den grunden att den kan påtagligt skada riksintresse för kulturmiljövården.

Risken för betydande olägenheter om planen genomförs, m.m.

Klagandena har framfört att detaljplanen kommer att medföra olägenheter i form av luftföroreningar, buller, privatisering och minskad tillgång till ett viktigt rekreationsområde. De har vidare framfört att naturmiljön i området kommer att skadas och att de boende i området, samt Uppsalaborna i allmänhet, har behov av den gröna lunga som området utgör. Slutligen har det framförts att planen kommer att medföra ökad trafik och att valda trafiklösningarna kommer att skapa olägenheter, till exempel svårigheter för sopbilar att komma fram och ökad trängsel och dubbelparkering.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att det av utredningen i målet framgår att miljökvalitetsnormerna inte kommer att överskridas vid ett genomförande av nu aktuell detaljplan. Såvitt framkommit i målet kommer ett genomförande av planen inte heller att medföra att några höga naturvärden går förlorade. Kommunen får således anses ha gjort en godtagbar bedömning av konsekvenserna av planens genomförande i förhållande till naturvärdena på platsen.

Mark- och miljödomstolen bedömer vidare att den nu föreslagna användningen av marken inte kan anses påtagligt försämra de närboendes möjligheter att nyttja parken som grönområde för rekreation, lek, motion och annan utevistelse eftersom stora ytor sparas som parkmark och för idrottsändamål. Hur kommunen vill disponera marken inom kommunen för idrottsutövande, t.ex. vilket behov som finns av fotbollsplaner av olika storlek och var de ska förläggas, är inte frågor som faller inom domstolens prövning i detta mål.

Domstolen bedömer också att det genom detaljplanen finns tillräckliga ytor och möjligheter att utforma gator och uppställningsplatser på ett trafiksäkert sätt, eftersom gatumarken inom planområdet fortsatt kommer att vara allmän platsmark med kommunalt huvudmannaskap och det i övrigt inte görs några direkta förändringar av befintlig gatustruktur. Kommunen har också redovisat hur den avfallshantering som framkallas av planen ska kunna utföras inom planområdet, och därmed inte påverka förutsättningarna för avfallshanteringen i angränsande områden. Enligt domstolen kan inte ett genomförande av planen komma att medföra fara för människors hälsa och säkerhet. Inte heller i övrigt har något framkommit som visar att ett genomförande av planen kommer att medföra någon betydande olägenhet som utgör skäl att upphäva antagandebeslutet.

Vad slutligen gäller hur kvartersmarken intill bostadshusen ska utformas är detta en fråga för en senare bygglovsprövning.

Slutsatser och sammanfattning

Mark- och miljödomstolen bedömer sammanfattningsvis att kommunen har handlagt aktuellt planärende på ett formellt riktigt sätt och hållit sig inom det handlingsutrymme som kommunen har vid detaljplaneläggning. Domstolen har därvid bedömt att kommunen vid framtagandet av detaljplanen har tagit tillräcklig hänsyn till de allmänna och enskilda intressen som föreligger och att ett genomförande av planen inte kan anses medföra sådana olägenheter för klagandena

att beslutet om detaljplanen ska upphävas. Vad klagandena har framfört ger inte anledning till någon annan bedömning. Överklagandena ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 24 juni 2021. Prövningstillstånd krävs.

Elisabet Wass Löfstedt

Jonas T Sandelius

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Elisabet Wass Löfstedt, ordförande, och tekniska rådet Jonas T Sandelius. Föredragande har varit beredningsjuristen Cornelia Ledin.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.